

# КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

## Інструментування симфонічного твору та підготовка нотного матеріалу

|                              |                                   |                                                                                        |      |     |         |     |
|------------------------------|-----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|------|-----|---------|-----|
| Освітній ступінь             | «Магістр»                         | <table><tr><td>Курс</td><td>1-2</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>1-3</td></tr></table> | Курс | 1-2 | Семестр | 1-3 |
| Курс                         | 1-2                               |                                                                                        |      |     |         |     |
| Семестр                      | 1-3                               |                                                                                        |      |     |         |     |
| Спеціальність                | В5 «Музичне мистецтво»            |                                                                                        |      |     |         |     |
| Освітньо-професійна програма | «Музичне мистецтво»<br>Композиція |                                                                                        |      |     |         |     |
| Статус                       | Обов'язкова                       | ECTS                                                                                   | 5    |     |         |     |
|                              |                                   | Годин                                                                                  | 150  |     |         |     |
|                              |                                   | Аудиторні                                                                              | 62   |     |         |     |
|                              |                                   | Індивідуальні                                                                          | 62   |     |         |     |
|                              |                                   | Самостійна робота                                                                      | 88   |     |         |     |
| Форма контролю               | Залік                             |                                                                                        |      |     |         |     |

### Інформація про викладача

|                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ПІБ               | <b>Ковалінас Микола Анатолійович</b> , кандидат мистецтвознавства, в. о. професора кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.<br><b>Щириця Дмитро Олексійович</b> , кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. |
| Профіль викладача | <a href="https://orcid.org/0000-0001-9784-2201">https://orcid.org/0000-0001-9784-2201</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| e-mail            | <a href="mailto:eidosnouman@gmail.com">eidosnouman@gmail.com</a><br><a href="mailto:dmytro_s@ukr.net">dmytro_s@ukr.net</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

### АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс інструментування симфонічного твору та підготовки нотного матеріалу для випускників-композиторів вводить студентів у сферу актуальних проблем композиторської практики і має за мету розкрити студентам основні принципи і закони оркестрової техніки, а також їх роль і практичне застосування у музично-творчому процесі. Цей курс є допоміжним до курсу з фаху для студентів композиторського факультету освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» («Фах (підготовка магістерської творчої програми)»), а також продовжує зміст фахових курсів «Інструментування» та «Читання партитур», які є

дисциплінами професійної підготовки освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю «Композиція». Важливою функцією даного предмету є інтеграція знань з названих фахових курсів та їх розвиток, виходячи з конкретних творчих завдань, а саме, написання творів великої форми для камерного та симфонічного оркестру (або для складів з обов'язковою участю оркестру).

Мета курсу – дати знання та навички роботи над симфонічною партитурою, додаткові практичні знання з інструментування та забезпечити належний рівень оформлення партитури та інструментальних партій дипломної роботи.

Перед студентом вперше за весь час спеціалізованого навчання постає таке масштабне завдання як написання великого симфонічного твору. Воно потребує цілого комплексу знань та навичок, особливо у таких практичних сферах як інструментування та технічне оформлення партитури. Отже, вказана навчальна дисципліна допомагає студенту долати проблеми, які постають перед композитором-початківцем, тобто фактично вся проблематика предмету спрямована на спеціальну підготовку студентів-композиторів як творчих особистостей.

Основним завданням є побудова навчального процесу, що ґрунтується на засадах фахової прагматики та гранично наближує навчальну дисципліну до умов реального творчого процесу та суто професійної підготовки. Також одним із важливих завдань курсу є розвиток у студентів самостійного композиторського, у тому числі оркестрового, мислення. До більш конкретних завдань слід віднести:

- розвиток умінь й практичних навичок інструментування (оркестрування) для великого симфонічного оркестру, побудови оркестрової вертикалі з будь-яким інструментарієм чи оркестровим складом, умінь знаходити оркестровий еквівалент фортепіанній фактурі, навичок створення необхідного тембрового колориту, навиків опанування оркестрового tutti, набуття умінь у вибудовуванні цілісної системи оркестрових тембрів та використанні прийомів з арсеналу тембрової драматургії для логічного структурування музичного твору;

- набуття необхідного досвіду в остаточному оформленні всіх відповідних нотних матеріалів для забезпечення успішної реалізації дипломного творчого проекту – виконання симфонічного музичного твору-партитури в рамках симфонічного концерту випускників композиторського факультету.

У результаті проходження даного курсу, як завершального технічного етапу створення партитури симфонічного твору (чи твору іншого жанру з використанням симфонічного оркестру) та, загалом, підготовки фахівця-композитора і навчання мистецтву музичної композиції, студенти **повинні знати:**

- актуальні композиційно-технологічні та мовностильові характеристики й атрибути європейської оркестрової музики;

- базові принципи, закономірності та критерії сучасного інструментознавства та інструментування;

- основні положення оркестрової техніки: виразові властивості інструментів симфонічного оркестру, загальні та конкретні правила інструментування (оркестрування), базові прийоми тембрової драматургії, ансамблевої та оркестрової фактури як компонентів оркестрового мислення;

- неодмінні атрибути і критерії сучасної нотної графіки, що необхідні для виразної реалізації партитури музичного твору як важливої складової мистецтва музичної композиції;

**а також вміти:**

- володіти усім арсеналом прийомів оркестрового письма, засобами тембрової драматургії;

- користуватися різними засобами оркестрової виразності, які залежать від конкретних жанрових, стильових, формотворчих та естетичних завдань композиції музичного твору;

- володіти способами поєднання інструментальних тембрів, ансамблевими та суто оркестровими засобами музичного розвитку (тембрового, фактурного, регістрового, поліфонічного), залежно від характеру творчого задуму, естетичної спрямованості, жанрових особливостей, специфіки музичного матеріалу тощо;

- технічно бездоганно оформляти нотно-партитурний матеріал (рукописний та/або в електронному наборі) для подальшої реалізації власного музичного твору в оркестровому концертному (музично-театральному) виконанні.

### **Програмні компетентності**

#### *Загальні компетентності (ЗК):*

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії

ЗК 8. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 9. Здатність працювати автономно.

#### *Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК):*

СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 2. Усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду.

СК 3. Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики.

СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській / композиторській / педагогічній діяльності.

СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

### **Програмні результати навчання**

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.

ПРН 4. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

ПРН 10. Приймати ефективні рішення в галузі культури і мистецтва, аналізувати альтернативи та оцінювати ризики.

## ПЕРЕКЛІК ТЕМ

Тематичний план курсу інструментування симфонічного твору і підготовки нотного матеріалу цілковито керується індивідуальним планом випускника з фаху, а значить, залежить винятково від творчого вибору самим студентом форми, жанру і оркестрового складу майбутніх музичних творів. Планування тематики і алгоритму виконання конкретних практичних завдань регулюється педагогом, який разом із студентом несе відповідальність за якість інструментування та оформлення музичного твору.

Структура навчання включає три основних етапи:

1. Підготовчий етап (вибір виконавського складу, аналіз партитур подібного складу, вивчення необхідних оркестрових засобів та стилів оформлення партитури, складення плану оркестрування твору, визначення тембрової драматургії);
2. Етап виконання, який передбачає власне інструментування твору (у рукописному та/або електронному вигляді);
3. Заключний етап оформлення партитури, її редагування і корекція та підготовка оркестрових партій (в електронному вигляді, готовому до друку).

**МОДУЛЬ I. Інструментування твору великої форми для оркестрів різних складів (1-й семестр)**

*Змістовий модуль 1.* Підготовчий етап написання невеликого твору для камерного або симфонічного оркестру (або вокально-інструментального складу за участю оркестру) або початок роботи над дипломним твором. Вивчення можливостей відповідного інструментального складу та попередня робота над формуванням нотного тексту (клавір, дирекціон, початковий план оркестровки, ескіз партитури тощо). Початок інструментування.

*Змістовий модуль 2.* Інструментування твору та завершення роботи над партитурою (або продовження роботи над творчим дипломним проєктом).

**МОДУЛЬ II. Інструментування дипломного твору (2-й семестр)**

*Змістовий модуль 1.*

Підготовчий етап інструментування дипломного твору. Визначення конкретного виконавського складу дипломної роботи у жанрі оркестрової (театральної, кантатно-ораторіальної) музики, вивчення його особливостей та попередня робота над формуванням нотного тексту (клавір, дирекціон, початковий план оркестровки, ескіз партитури тощо). Вивчення оркестрових партитур відповідного спрямування.

*Змістовий модуль 2.* Початок роботи над симфонічною партитурою дипломного музичного твору (власне процес інструментування твору для симфонічного оркестру).

**МОДУЛЬ III. (3-й семестр)**

*Змістовий модуль 1.* Робота над симфонічною партитурою дипломного музичного твору (власне процес інструментування твору для симфонічного оркестру) - продовження.

*Змістовий модуль 2.* Завершення композиційного процесу, процесу інструментування та остаточне оформлення нотно-партитурного матеріалу (рукописного та/або в електронному наборі, у т. ч. підготовка оркестрових партій) для подальшої реалізації твору в концертному (музично-театральному) виконанні.

## ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття відбуваються за принципом творчої майстерні (майстер-класу), також дієвими є аналітичні практикуми.

## НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Нотні матеріали відповідного спрямування за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії.

Під час навчання та для взаємодії зі студентами, насамперед, використовуються інструмент (фортепіано), аудіо- та відеоапаратура, а також сучасні комп'ютерні та інші інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення окремих спеціальних навчальних завдань. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, ZOOM та інші платформи зв'язку.

### Система оцінювання

| № з/п | Контрольний захід оцінювання           | Всього % |
|-------|----------------------------------------|----------|
| 1.    | Відвідування індивідуальних занять     | 30       |
| 2.    | Аналітичні практикуми                  | 10       |
| 3.    | Виконання завдань з самостійної роботи | 30       |
| 3.    | Залік                                  | 30       |
| 5.    | Всього                                 | 100      |

### Критерії оцінювання

| Вимоги                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Оцінки за національною шкалою | Оцінка ECTS | Сума балів |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-------------|------------|
| Оцінка « <b>відмінно</b> » ставиться студенту, який у повному обсязі засвоїв теоретичні засади та опанував практичні навички, виявив розуміння предмету та ретельність у підготовці партитури, продемонстрував творчі здібності та здатність до оркестрового мислення.<br>При оцінюванні також враховується обсяг і характеристика виконання самостійної роботи та якість підготовки нотного матеріалу. | Відмінно                      | A           | 90-100     |
| Оцінка « <b>добре</b> » ставиться студенту, який у повному обсязі опанував теоретичний та практичний матеріал, виявив достатні знання та уміння, проте його практична робота містила несуттєві помилки.                                                                                                                                                                                                 | Добре                         | B           | 82-89      |
| При оцінюванні та диференціації балів враховуються, насамперед, якісні характеристики підготовленого нотного матеріалу, а також обсяг виконання самостійної роботи.                                                                                                                                                                                                                                     | Добре                         | C           | 74-81      |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                       |              |    |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|----|-------|
| Оцінка «задовільно» ставиться студенту, який несистематично засвоював теоретичний та практичний матеріал, набув мінімум необхідних навичок, а його практична робота містила суттєві помилки, що безпосередньо вплинули на художній результат.                                         | Задовільно   | D  | 64-73 |
| При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на заняттях.                                                                                                                                                  | Задовільно   | E  | 60-63 |
| Оцінка «незадовільно» ставиться студенту, який проявив недостатнє усвідомлення та інертність в оволодінні предметом, виявив фрагментарні знання і відсутність необхідних умінь; його практична робота містила значні та системні недоліки, що суттєво вплинули на художній результат. | Незадовільно | FX | 35-59 |
| Оцінка «незадовільно» F ставиться студенту, який не виконав програмні вимоги, продемонстрував надзвичайну інертність та низький рівень практичних знань, а також систематично не виконував самостійної роботи.                                                                        | Незадовільно | F  | 1-34  |

## **ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ**

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

## **НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ**

За потреби та за бажанням студентів допускається вивчення матеріалу за допомогою іноземних (переважно англomовних) ресурсів за проблематикою, яка відповідає тематиці конкретних занять.

## **НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА**

Однією зі складових курсу є відвідування камерних та симфонічних концертів, оперних вистав тощо.

Можлива також підготовка окремими студентами виступів на вузівських та міжвузівських науково-практичних конференціях з їх подальшим оформленням для публікації у фахових та інших виданнях.

## **РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

Партитури (та інші матеріали – графічні й акустичні) музичних творів різних жанрів і музичних епох відповідно до індивідуального творчого задуму студента.

Специфіка фахової підготовки студентів-композиторів полягає, насамперед, у тому, що композитор в ідеалі не має користуватися «чужим» матеріалом, зокрема, музичною (нотною і акустичною) та науковою (навчально-методичною) літературою, а тим більше

«буквально» застосовувати цей «вторинний» матеріал у своїй творчій практиці. Більше того, фактичні результати навчання на композиторському факультеті залишаються у випускників-композиторів у найактуальнішому та системному вигляді – у формі цілком завершених музичних творів, які можуть складати повноцінний художній матеріал – пункт бібліографії та нотографії – для наукового та навчально-методичного розгляду в рамках будь-якої спеціальної (зокрема, музичної) дисципліни.

Основним «джерелом інформації» в даній цілком творчій індивідуально-практичній дисципліні виступає для студента-композитора його педагог – творчий керівник, керівник творчої майстерні композиторського мистецтва. Як допоміжна література виступають джерела, вказані в програмах з базових фахових курсів «Інструментування» та «Інструментознавства».